

DET KONGELIGE
FORSVARSDEPARTEMENT

Statsråden

Kontroll- og konstitusjonskomiteen
Stortinget
0026 Oslo

Tidl. ref.

Vår ref. **55**
2014/02491- /FD III/AUB

Dato

2.9 APR 2015

**FORSVARETS SALG AV MARINEFARTØYER – OPPLYSNINGER
VEDRØRENDE BESØK VED HAAKONSVERN ORLOGSSTASJON OG
OFFENTLIG VERSJON AV RAPPORT FRA FORSVARSDEPARTEMENTETS
INTERNREVISJON**

Jeg viser til mitt brev av 13. november 2014, der jeg oversendte informasjon blant annet knyttet til besøk ved Haakonsværn orlogsstasjon i forbindelse med Forsvarets salg av marinefartøyer. Jeg har også lovet å komme tilbake med ytterligere informasjon.

Forsvarsdepartementet har nå en fyldigere oversikt over aktuelle besøk til Haakonsværn orlogsstasjon basert på informasjon oversendt fra Forsvaret. For å kunne offentliggjøre opplysninger i størst mulig grad og samtidig hensynta forholdet til taushetsplikten, jf. offentleglova § 13 jf. forvaltningsloven § 13, er taushetsbelagte opplysninger sladdet i oversikten som følger vedlagt.

Jeg vedlegger også en offentlig versjon av Forsvarsdepartementets internrevisjon sin rapport av 15. desember 2014. På lik linje med rapportene fra PricewaterhouseCoopers av 31. oktober 2014 og 20. mars 2015, er taushetsbelagte opplysninger sladdet, jf. offentleglova § 13 jf. forvaltningsloven § 13.

Med hilsen

Ine Eriksen Søreide

Vedlegg: 2

Besøk ved Haakonvern orlogsstasjon i forbindelse med Forsvarets salg av marinefartøyer

- NY: 1. mars 2012
 - Tre besøkende oppgitt å være fra J. Gran & Co AS Shipbrokers.
 - Til stede: Truls Strandheim, Stein Arve Olsen og David Sidvell.
 - Formålet er oppgitt å være visning av Hessa og Vigra i forbindelse med et mulig salg.

- 4. mai 2012 – anmodning nr. 1
 - Seks besøkende oppgitt å representere FLO, Horten skipsreparasjoner og CAS Global.
 - Til stede: [REDACTED], Thomas Sørgjerde, Patrick Ziakede Akpobolokemi, Leke Olubenga Oyewole, Romeo Itima og Dismas Adoon Alu.
 - Formålet er oppgitt å være visning av MTB-ene til kjøper.

- NY: 4. mai 2012 – anmodning nr. 2
 - To besøkende oppgitt å representere CAS Global.
 - Til stede: [REDACTED] og [REDACTED].
 - Formålet er oppgitt å være visning av MTB-ene.
 - Besøksanmodning nr. 2 henviser til besøksanmodning nr. 1.

- NY: 11. juli 2012 – anmodning nr. 1
 - Fire besøkende oppgitt å representere NMA, hvorav to i senere besøk er oppgitt å være representanter for African Union.
 - Til stede: [REDACTED], [REDACTED], Colm Doyle og Chibudom Nwabueze Nwuche.
 - Formålet er oppgitt å være visning av Hessa, Vigra og Titran.

- NY: 11. juli 2012 – anmodning nr. 2
 - En besøkende oppgitt å være Nigerias ambassadør i Norden og sjef for African Union.
 - Til stede: Benedict Onochie Amobi.
 - Norsk megling og auksjon oppgis også å ha vært til stede på visningen.
 - Formålet er oppgitt å være visning av Hessa, Vigra og Titran.

- 25. juli 2012
 - Seks besøkende oppgitt å representere NMA, African Union og den nigerianske ambassade i Stockholm.
 - Til stede: [REDACTED], [REDACTED], Colm Doyle, Chibundom Nwabueze Nwuche, Benedict Onachie Amabi og Solomon Okhiria.
 - Formålet er oppgitt å være visning av Hessa, Vigra og Titran.

- 2.-3. august 2012
 - Anmodning om besøk med sju representanter oppgitt å representere NMA, African Union og den nigerianske ambassade i Stockholm.
 - Til stede: [REDACTED], [REDACTED], Colm Doyle, Chibundom Nwabueze Nwuche, Benedict Onachie Amabi, Solomon Okhiria og Vincent Ogowanighie.
 - Formålet er oppgitt å være inspeksjon av Hessa, Vigra og Titran i forbindelse med salg av fartøyene.
 - Besøket står oppført som «Ikke godkjent». Ikke bekreftet at møtet er gjennomført.

Navn er oppført som de fremkommer i informasjonen oversendt fra Forsvaret.

Notat

Til: FD III

Fra: FD Led IR

Dato: 15. desember 2014

Ref: 2014/3031/FD Led IR/MAP

U.off., jf. offl. § 13.1 jf fvl § 13.1

1. Innledning

FD Led IR er gitt i oppdrag «å gå gjennom NMAs¹ rolle og salget av KV Titran». Oppdraget er forankret hos departementsråden og ble gitt FD Led IR fra NK FD III i møte mandag 1.12.2014. Frist for tilbakerapportering ble satt til 15.12.2014.

2. Oppdragets omfang

Ut i fra oppdragets korte tidsfrist har oppdraget blitt begrenset til følgende:

- Avklare tilgang til kontrakts- og regnskapsinformasjon om NMA
- Innhente informasjon fra åpne kilder knyttet til NMA, herunder årsregnskap
- Identifisere foretak og personer tilknyttet NMA
- Undersøkelse av om navngitte personer og foretak har vært kunder eller leverandører til Forsvaret i perioden 2008 - 2014
- Gjøre undersøkelser i SAP tilknyttet avhendingen og berørt personell
- Innhente informasjon fra åpne kilder om utenlandske interessenter til fartøyene
- Utarbeide observasjonslogg med vekt på mislighetsrisiko

FD Led IR ønsker å rette en stor takk til major Thomas Digerås i FD III 1 som har bistått med sentrale undersøkelser i SAP.

3. Oppdragets formål

FD Led IRs undersøkelser har hatt som formål å:

¹ Norsk Megling & Auksjon AS, org. nr. 953 330 814

- belyse sannsynligheten for at ansatte i Forsvaret og/eller eksterne kan ha mottatt en urettmessig fordel i kraft av sin involvering i avhending av fartøyene²
- belyse om personer med relasjon til ansatte i Forsvaret kan ha mottatt en urettmessig fordel
- vurdere om ansatte eller eksterne har opptrådt på en måte som svekker forhandlingsposisjonen til Forsvaret
- belyse relevante forhold knyttet til agenter og sluttbrukere av fartøy

FD Led IR har ikke tilstrekkelig myndighet til å innhente personlige skatte- og inntektsopplysninger knyttet til involverte personer, eller regnskapsinformasjon knyttet til eksterne aktører. Det er forsøkt å innhente slik informasjon via Utenriksdepartementet (UD) med hjemmel i Eksportkontrollloven, § 2. UD opplyser det kan gi andre forvaltningsorgan *opplysninger om et foretaks forbindelse* med UD, under forutsetning av at det er nødvendig for å fremme Utenriksdepartementets oppgaver etter loven. Dersom UD innhenter informasjon, herunder regnskapsopplysninger, for å utøve sin kontrolloppgave kan dette neppe anses som *opplysninger om et foretaks forbindelse* med UD. Med andre ord er det usannsynlig at FD ville fått tilgang til informasjonen. Taushetsplikten som UD er underlagt ved utøvelse av sin kontrolloppgave er for øvrig ikke til hinder for at UD anmelder forholdet eller gir opplysninger om lovbrudd til påtalemyndigheten eller vedkommende kontrollmyndighet.

4. Metode

Anvendte metoder i dette oppdraget har vært:

4.1 Dokumentanalyse

FD Led IRs undersøkelse har tatt utgangspunkt i tilgjengelig korrespondanse og annen dokumentasjon stilt til disposisjon av FD III, herunder også rapport og underdokumentasjon fra gjennomført undersøkelse i regi av PriceWaterhouseCoopers (PwC).

4.2 Dataanalyse

Det er innhentet informasjon om alle kreditorer og debitorer som har hatt omsetning mot Forsvaret for perioden 2008-2014. Analysene har vært rettet mot å klarlegge om eksterne aktører og interessenter til avhendingen av fartøy fra Forsvaret har mottatt vederlag fra Forsvaret, og i så fall hva dette gjelder.

4.3 Undersøkelser i SAP

² Jf. følgende definisjon av misligheter: bevisste handlinger som innebærer uredlighet for å oppnå en urettmessig eller ulovlig fordel for en selv, virksomheten eller andre

For å supplere dokument- og dataanalyser, har FD Led IR gjort utfyllende undersøkelser SAP. Hensikten med analysene har vært å avdekke eventuell uvanlig aktivitet først og fremst i FLO Divisjon Forsyning, Materielstyringsavdelingen, Seksjon for Avhending og Salg (SAS), og identifisere urettmessige utbetalinger.

5. Observasjoner

FD Led IR har gjort følgende observasjoner i undersøkelsen som er utført:

- a. CAS Global Ltd kjøpte KNM Horten og de seks MTB'ene av FLO. På et tidlig tidspunkt var de også interessenter til KV Titran, som de senere fraktet ut av Norge på vegne av kjøper. Enkle søk på internett viser at adressene til CAS Global i UK er postkasseadresser, og at virksomheten med all sannsynlighet ikke er plassert her. Samtidig fremgår det tydelig av nettsidene til CAS Global at foretaket har kontorer både i Nigeria, Ghana og Sierra Leone, og det ser ut til at besøkende fra foretaket har kommet fra Nigeria. Det er kritikkverdig at ingen verken i FD eller Forsvaret har stilt spørsmål ved risikoen ved et salg til et slikt foretak.
- b. Av e-postkorrespondanse fra 2013 mellom representanter for en afrikansk interessent, CAS Global, ██████████ SAS ██████████ fremgår det at de ██████████ hadde kunnskap om at Global West Vessel Specialist Ltd var involvert i kjøpet av Forsvarets fartøy. Relativt enkle søk på internett gir treff for artikler i nigerianske medier som knytter dette foretaket til paramilitære grupper som utfører omstridte sikkerhetsoppdrag for det nigerianske kystverket. Artikkene som er innhentet er fra 2012 og 2013.
- c. Av e-postkorrespondanse fra 2012 mellom en representant for den nigerianske ambassadøren i Stockholm, NMA og ██████████ SAS fremgår det at NMA representerer nigerianske interessenter. Grunnlaget for valget av NMA som leverandør av meglertjenester synes uklart. NMA er for eksempel ikke listet som medlem av Norsk Skipsmeglerforbund, og er derfor ikke bundet av regelverket som gjelder for medlemmer av forbundet, herunder regler for god meglerskikk som baseres på internasjonalt anerkjente standarder.
- d. Det er ikke funnet dokumentasjon som tyder på at salgspriser for KV Titran og KNM Horten er basert på vurderinger av uavhengige aktører. Prisene ser ut til å ha blitt diktert av NMA og ██████████ SAS i samråd.
- e. ██████████ SAS har utført oppgaver som tilligger personer på et høyere myndighetsnivå, herunder inngåelse av kontrakt med NMA om salg av KV Titran. Dette har vært til fordel for NMA, da de som følge av kontrakten var sikret en provisjon på alt vederlag over € 1 mill. som måtte bli oppnådd fra en i kontrakten uidentifisert kjøper. Uoffisiell, ubekreftet informasjon indikerer at fartøyet kunne selges for mer enn € 1 mill.
- f. I kontrakten om salg av KV Titran står det blant annet at «Avregning av provisjon/vederlag, det vil si alt overskytende over kr. 1.0 million Euro, vil finne sted straks salgssummen er kommet på Forsvarets konto.» Dette innebærer at den endelige salgssummen først skal

innbetales til Forsvaret før en utbetaling av provisjon fra Forsvaret skal skje. Vedlegg til utgående faktura i SAP viser at det er ██████████ SAS som instruerer FRA om å utstede en faktura tilsvarende € 1 mill. i norske kroner til en kurs som ██████████ mener er rett, og som tilsværer den som benyttes i tolldeklarasjonen av fartøyet. Fakturasummen ble derfor kr. 8 268 500, og dette ble betalt inn den 07.01.2014 fra en klientkonto tilhørende advokatene Angell, Guldbakke, Helstrøm og Storli AS, jf. nevnte kontrakt. Det er ikke gjort øvrige inn- eller utbetalinger som er merket KV Titran etter denne datoen.

- g. Undersøkelser i SAP viser at ██████████ SAS har opprettet totalt 4 ordre for at NMA skal drive markedsføring av KNM Horten (2 stk.) og MTBene (2 stk.) internasjonalt. To av ordrene er sperret i SAP og datert 17.06.2010, mens de to andre er datert 18.06.2010 og er matchet mot fakturaer på henholdsvis kr. 89 062 og kr. 187 500 som er frigitt for betaling. De to sistnevnte er anvist av ██████████ SAS, men de to førstnevnte er sperret av ██████████ FLO Landkapasiteter. I realiteten vil det si at NMA mottar provisjon samtidig som Forsvaret dekker kostnader i salgsprosessen.
- h. På den ene av de to ovennevnte fakturaene er det satt opp en kostnad på kr. 30 000 for annonsering internasjonalt. Til sammenligning har ██████████ SAS opprettet en annen ordre med annen leverandør for «avertering internasjonalt» for en kostnad på € 30 (kr. 240).
- i. Undersøkelser av fakturaer fra NMA viser at provisjon for auksjonstjenester har økt fra 8% i 2010 til 12% i 2013.
- j. Ett av foretakene som NMA har eierandeler i (Opscom Systems AS) og ett annet foretak som har samme ██████████ som NMA (Byggpartner AS), er/har vært leverandører til Forsvaret. Oppslag i SAP viser at alle innkjøpsordrer knyttet til disse leverandørene er merket som etterregistrerte. Fakturaene gjelder leveranser av byggmateriell og arbeidstimer til 132 Luftving i 2008 (Byggpartner), og pågående leveranser knyttet til generell flyplassdrift (Opscom).
- k. Stikkprøver av reiseregninger i SAP viser at ██████████ har opprettet totalt tre innkjøpsordre for eget hotellopphold i Løddingen. Vedlegg til en av fakturaene fra hotellet viser at Forsvaret har betalt for middag for to kvelder som beløp seg til henholdsvis kr. 860 og kr. 10 165, samtidig som det ikke er trukket fra for middag i kostgodtgjørelsen på reiseregningen. Øvrige deltakere er ikke navngitt, selv om dette er i strid med regelverket. Videre ser det ut til at beskrivelser i innkjøpsordren og fakturaen er ulike ved at bespisningskostnader oppgis å være betydelig lavere i innkjøpsordren enn i fakturaen.

Det generelle inntrykket etter undersøkelser i SAP er at SAS som avdeling har vesentlige utfordringer knyttet til forsvarlig forvaltning i gjennomføringen av anskaffelser.

6. Konklusjon

Tabellen viser delkonklusjoner knyttet til oppdragets formål:

Oppdragsformål	Konklusjon
Belyse sannsynligheten for at ansatte i Forsvaret og/eller eksterne kan ha mottatt en urettmessig fordel i kraft av sin involvering i avhending av fartøyene.	Det er avdekket ny informasjon internt i Forsvaret som FD Led IR mener bidrar til å svekke troverdigheten til ██████████ SAS. Videre mener FD Led IR at fordelsbehandlingen av NMA innebærer at ██████████ SAS har vært villig til å ta en vesentlig uautorisert risiko på Forsvarets vegne.
Belyse om personer med relasjon til ansatte i Forsvaret kan ha mottatt en urettmessig fordel.	Det er ikke funnet indikasjoner på at personer med relasjon til ansatte i Forsvaret har vært involvert.
Vurdere om ansatte eller eksterne har opptrådt på en måte som svekker forhandlingsposisjonen til Forsvaret.	Det ser ut til at NMA og ██████████ har langt på vei kunnet diktere priser for KNM Horten og KV Titran, jf. observasjon e. Det ligger en interessekonflikt i at NMA har mulighet til å påvirke priser på fartøy som de senere skal videreselge provisjonsbasert.
Belyse relevante forhold knyttet til agenter og sluttbrukere av fartøy.	Informasjon om CAS Global Ltd og Global West Vessel Specialist Ltd er lett tilgjengelig på internett, jf. observasjon a og b. Det er ikke mulig å bekrefte at SAS har hatt denne informasjonen underveis. FD Led IR mener imidlertid at dette er informasjon som SAS burde ha sørget for å innhente og videreformidle oppover i linjen.

Med den informasjonen som FD Led IR har hatt tilgang til, har det ikke vært mulig å bekrefte at det har forekommet misligheter i forbindelse med avhendingen av KV Titran. Informasjon som er gjennomgått om salgene av MTB'ene og KNM Horten har heller ikke gitt grunnlag for å bekrefte misligheter.

Årsakene til uregelmessighetene som er belyst i kapittel 5 kan skyldes feil og/eller mangelfull saksbehandling, og for å kunne skille feil fra misligheter må det kunne bekrefte at den underliggende handlingen er tilsiktet. Basert på observasjonene gjengitt i kapittel 5, mener imidlertid FD Led IR at mistanken om misligheter er styrket. Personer som kan ha mottatt en urettmessig fordel er ██████████ i SAS, NMA og personer i NMA, og/eller CAS Global Ltd og personer som offisielt eller uoffisielt står bak CAS Global Ltd.

For å avklare om det er begått misligheter, er det nødvendig med innsyn i:

- Opplysninger om bevegelser på bankkonti tilhørende de involverte personene i SAS
- Regnskapsinformasjon i NMA
- Regnskapsinformasjon i Angell Advokatfirma AS (tidligere Advokatene Angell, Guldbakke, Helstrøm og Storli AS)
- Regnskapsinformasjon i CAS Global Ltd.

FD Led IR anbefaler at FD vurderer å rette en offisiell henvendelse til aktørene nevnt i punktlisten over der det bes om at nevnte informasjon gjøres tilgjengelig. Videre anbefaler FD Led IR at FD III retter en forespørsei til Toll- og avgiftsdirektoratet om innsyn i valutaregisteret for å få oversikt over transaksjoner fra utenlandske aktører (agenter og sluttbrukere) til NMA og involverte personer i NMA og SAS i tidsrommet 2008-2014.

Med mindre slik informasjon gjør det mulig å konkludere at misligheter *ikke* har skjedd, anbefaler FD Led IR at FD vurderer å varsle relevante kontrollmyndigheter, herunder Økokrim og UD. Dokumentasjon fra undersøkelsene overleveres på forespørsei.

FD Led IR ber FD III vurdere eventuell videre distribusjon av denne rapporten.

~~FORTROLIG~~